

مطالعات اجتماعی

ششم دبستان

اجتماعی ششم دبستان

علوی

درس ۱

دوستی

انسان موجودی اجتماعی است و نمی‌تواند تنها زندگی کند. تنهایی برای انسان‌ها احساس ناخوشایندی است. دوستی یکی از مهم‌ترین نیازهای ما به شمار می‌رود. همه‌ی ما نیاز داریم که دوستانی داشته باشیم تا هم به آنها محبت کنیم و هم مورد توجه و مهربانی قرار بگیریم. خداوند در سرشت ما انسان‌ها میل به محبت کردن و محبت دیدن و نیاز به برقراری ارتباط با دیگران را قرار داده است.

فعالیت ۱

نام یک یا چند نفر از بهترین دوستانی را که تا به حال داشته‌اید، روی یک ورق کاغذ بنویسید؛ بعد در مقابل نام هر کدام بنویسید که چرا دوستی با این افراد برای شما مهم بوده است یا چرا می‌خواستید با آنها دوست باشید؟ نتیجه را در کلاس بخوانید.

زیرا من و او با

هم علایق و دوست داشتنی‌های مشترک زیادی داریم. مثلاً کتاب‌هایی که می‌خوانیم مثل هم است و فیلم‌هایی که می‌بینیم در یک سبک است. او من را به خوبی درک می‌کند و به من احترام می‌گذارد و من هم همینطور. وقتی با هم صحبت می‌کنیم و گپ می‌زنیم آرامش می‌یابیم. با هم تفریحات لذت‌بخشی انجام می‌دهیم و مشکلاته‌مدیگر را حل می‌کنیم و به طور کلی از دوستی با هم لذت می‌بریم.

اهمیت دوستی

از فعالیت ۱ چه نتیجه‌ای گرفتید؟
داشتن دوستان خوب مزایا و فواید زیادی دارد :

انسان از صحبت کردن و همنشینی با دوستان خوب لذت می‌برد. هر یک از ما گاهی با موضوعاتی برخورد می‌کنیم که می‌خواهیم درباره‌ی آنها با دیگران صحبت و همفکری کنیم.

همه‌ی ما دوست داریم گاهی شادی‌ها یا ناراحتی‌های خود را با دوستانمان در میان بگذاریم. صحبت کردن با دوست عاقل و صبور باعث می‌شود احساس سبکی و آرامش کنیم.

یکی دیگر از فواید مهم دوستی این است که انسان از طریق همنشینی و گفت‌وگو با دیگران چیزهای جدیدی یاد می‌گیرد و به آگاهی‌های خود می‌افزاید.

همه‌ی ما در زندگی به کمک دیگران نیاز داریم. دوستان به ما در مشکلات یاری می‌کنند.

چرا انتخاب دوست یک موضوع مهم است؟

یکی از موضوعات مهم در روابط دوستی، انتخاب دوست است. رفتار و اخلاق دوستان در ما تأثیر می‌گذارد و ما نیز تأثیراتی بر دوستان خود داریم.

فعالیت ۲

در باره‌ی یک یا دو نفر از صمیمی‌ترین دوستانتان خوب فکر کنید. در چند جمله بنویسید که دوستی با آنها چه تأثیرات مثبت یا منفی روی شما گذاشته است (برای مثال روی لباس پوشیدن، علاقه‌مندی‌ها، هدف‌ها، وضعیت تحصیلی و ...). لازم نیست نام دوستانتان را بگویید.

- تأثیرات مثبت: کتابخوان شدم، خوشتیپ شدم، با ادب‌تر شدم
- تأثیرات منفی: افت تحصیلی پیدا کردم، کمتر ورزش می‌کنم

اگرچه دوست خوب مایه‌ی آرامش انسان است، با هر کسی نمی‌توان دوستی کرد و همه‌ی افراد برای دوستی و رفاقت شایستگی ندارند. گاه ممکن است یک دوست، مسیر آینده و زندگی دوستش را به سوی موفقیت و سعادت تغییر دهد و گاه ممکن است در شرایطی، یک دوست موجب ناراحتی و سرشکستگی دوست خود شود؛ به همین دلیل باید در انتخاب دوست بسیار دقت کنیم.

دوست خوب
کیست؟ چگونه دوستان
خود را انتخاب کنیم؟

فرزندان عزیز

برای انتخاب دوست و شناخت دوست خوب، باید ملاک‌هایی داشته باشیم :
امیرمؤمنان حضرت علی بن ابی طالب (ع) در نامه‌ی خود به فرزندشان امام حسن (ع) فرمودند :
با نیکان همدلی و رفاقت کن تا از آنان باسی و از بدان جدا شو تا از آنان نباشی.
به سخنان ایشان بیشتر دقت کنیم و پیندیشیم.

سخنان امام علی (ع) درباره‌ی دوست

- کسی را برای دوستی انتخاب کن که تو را از بدی‌ها و کارهای نامناسب بازدارد؛ زیرا چنین دوستانی به تو یاری می‌رسانند و سبب پیشرفت تو می‌شوند.
 - دوست کسی است که در پشت سر هم صادق باشد؛ یعنی حقوق دوست خود را صادقانه رعایت کند و با او یکترو باشد.
 - هرکس ادب ندارد، عقل هم ندارد.
- نتیجه می‌گیریم
دوست خوب، خیرخواه شما است و شما را از کارهای بد و نامناسب باز می‌دارد.
دوست خوب با شما صادق و یکرنگ است.
دوست خوب خوش‌اخلاق و با ادب است.

همان‌طور که پیشوایان بزرگ دینی به ما توصیه می‌کنند که با افراد عاقل، با ایمان و نیکوکار دوستی کنیم، آنها از ما می‌خواهند که از دوستی با افراد دروغگو، بخیل و سخن‌چین خودداری کنیم.

پیامبر عزیز ما حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) می‌فرمایند :
بدترین افراد کسانی هستند که میان مردم سخن‌چینی می‌کنند و بین دوستان جدایی می‌اندازند.

فعالیت ۳

به طور گروهی، خصوصیات دوست خوب را فهرست کنید و روی یک مقوا بنویسید و به دیوار کلاس بزنید.

فعالیت ۴

معنی این ابیات چیست؟ گفت و گو کنید و معنی آنها را توضیح دهید.
تا تو را مقل و دین بیفزاید
من آن که بگویم که تو کیستی

همشین تو از تو به باید
(سعدی)

به طور گروهی خصوصیات دوست خوب را فهرست کنید و روی یک مقوا بنویسید و به دیوار کلاس بزنید.

1. راستگو باشد و دروغ نگوید.
2. درس خوان باشد.
3. مهربان باشد.
4. مؤدب باشد.
5. خوش اخلاق باشد.
6. دوستانش را مسخره نکند.
7. سخن چینی نکند.
8. خسیس نباشد.
9. حق دوستانش را رعایت کند.
10. به دوستانش کمک کند.
11. و...

تو اول بگو با کیان زیتنی ✨ من آن گه بگویم که تو کیستی

همشین تو از تو به باید ✨ تا تو را عقل و دین بیفزاید

که معنی بیت اول:

تو در ابتدا بگو که با چه کسانی نشست و برخاست کرده‌ای، تا من هم بگویم که تو چگونه انسانی هستی.

که معنی بیت دوم:

دوست تو باید از خودت بهتر باشد تا دانایی و ایمان تو بیشتر شود.

که گفت و گو:

مفهوم این دو بیت این است که انتخاب دوست خوب بسیار مهم است چرا که دوست تاثیر زیادی بر روی شخصیت و رفتار هر شخصی دارد.

1- چرا انسان نمی‌تواند تنها زندگی کند ؟

جواب: زیرا انسان موجودی اجتماعی است و تنهایی برایش احساس ناخوشایندی است .

2- چرا تنهایی برای انسان احساس ناخوشایندی است ؟

جواب: زیرا دوستی یکی از مهمترین نیازهای انسان است .

3- چرا ما انسان ها به دوست نیازمندیم ؟

جواب: برای این که هم به دوستانمان محبت کنیم و هم این که مورد محبت دیگران قرار بگیریم .

4- چرا انسان به دوستی و برقراری ارتباط و محبت نیازمند است ؟

جواب: زیرا خداوند در سرشت و فطرت ما انسان ها میل به محبت کردن و محبت دیدن و نیاز به برقراری ارتباط را قرار داده است.

5- چهار مورد از فایده های دوست خوب را بنویسید .

جواب: ۱. لذت بردن از همنشینی و همفکری با او ۲. صحبت کردن با دوست عاقل و صبور و در میان گذاشتن شیادی ها و ناراحتی ها ۳- یاری رساندن به ما در هنگام مشکلات 4. افزایش آگاهی-ها و یادگیری چیزهای جدید

6- چرا انتخاب درست یک موضوع مهم است ؟

جواب: زیرا رفتار و اخلاق دوستان در ما تاثیر می گذارد و ما نیز تاثیراتی بر روی دوستان خود داریم .

7- فایده صحبت کردن با دوست در هنگام شادی و ناراحتی چیست ؟

جواب: باعث می شود احساس سبکی و آرامش کنیم .

8- آیا هر فردی را می توان برای دوستی و رفاقت انتخاب کرد ؟

خیر ، گاه ممکن است یک دوست مسیر آینده و زندگی دوستش را به سوی سعادت تغییر دهد و گاه ممکن است در شرایطی یک دوست موجب ناراحتی و سرشکستگی دوست خود شود .

9- حضرت علی (ع) در نامه ی خود به فرزندشان امام حسن (ع) در رابطه با ملاک های دوستی چه فرموده اند ؟

جواب: فرمودند : « با نیکان همدلی و رفاقت کن تا از آنان باشی و از بدان جدا شو تا از آنان نباشی .

10- امیر مؤمنان حضرت علی (ع) چه ملاک ها و معیارهایی را برای انتخاب دوست مهم دانسته اند ؟

جواب: ۱. خیرخواه باشد و ما را از کارهای ناپسند باز دارد . صادق و یکرنگ باشد ۳. خوش اخلاق و با انب باشد .

11. جمله ی « هر کس ادب ندارد ، عقل هم ندارد و از کیست ؟ و به چه چیزی اشاره دارد ؟

جواب: از حضرت علی (ع) است و به این موضوع اشاره دارد که دوست خوب ، خوش اخلاق و با ادب است.

12- بنا به گفته ی حضرت علی (ع) چرا باید کسی را برای دوستی انتخاب کنیم که ما را از بدیها و کارهای نامناسب

باز دارد ؟

جواب: زیرا چنین دوستانی به ما یاری می رسانند و سبب پیشرفت ما می شوند .

۱۳. بنا به گفته پیشوایان بزرگ دینی با چه کسانی دوستی کنیم و از دوستی با چه کسانی خودداری کنیم؟

جواب: با افراد عاقل ، با ایمان و نیکوکار دوستی کنیم و از دوستی با افراد دروغگو ، بخیل و سخن چین خودداری کنیم .

14 . پیامبر عزیز ما (ص) درباره بدترین افراد چه می فرمایند ؟

جواب: می فرمایند : بدترین افراد کسانی هستند که میان مردم سخن چینی می کنند و بین دوستان جدایی می اندازند .

15- معنی این ابیات را بنویسید

جواب: تو اول بگو با کیان زیستی / من آن که بگویم که تو کیستی

تو در ابتدا بگو با چه کسانی زندگی و دوستی کردی تا پس از آن من بگویم که تو چگونه انسانی هستی

همنشین تو از تو به باید / تا تو را عقل و دین بیفزاید

جواب: دوست و همنشین تو باید از خود تو بهتر باشد تا باعث افزایش عقل و دانایی و دین و ایمان تو شود .

آداب دوستی

آیا تا به حال این عبارت را شنیده‌اید که می‌گویند: پیدا کردن دوست آسان است اما نگهداری آن مشکل!
منظور از این ضرب‌المثل چیست؟

چگونه با دوستانمان رفتار کنیم؟

حفظ و نگهداری دوستی یک موضوع مهم است. حفظ دوستی یعنی اینکه ما با دوستانمان چه رفتارهایی داشته باشیم تا دوستی ادامه پیدا کند؟ چه کنیم تا دوستی‌ها به هم نخورد و محکم‌تر شود؟

به طور گروهی رفتارهایی را که موجب ناراحتی دوستان از یکدیگر و برهم خوردن دوستی‌ها می‌شود، فهرست کنید و در کلاس بخوانید.

- ۱- دروغ گفتن
- ۲- بدبینی نسبت به یگدیگر
- ۳- درک نکردن یکدیگر
- ۴- بد اخلاقی و بی ادبی
- ۵- راز دار نبودن
- ۶- گذشت نداشتن
- ۷- خیرخواه یکدیگر نبودن
- ۸- فخر فروشی و خود بزرگ بینی
- ۹- عیب جویی از دوستان و عیب دوست خود را به دیگران گفتن.

شما با این فعالیت توانستید برخی از کارهایی را که به رابطه‌ی دوستی آسیب می‌رساند، پیدا کنید.

- ★ به دوست وفادار باشیم و در غیاب دوستان هم از او دفاع کنیم.
- ★ کاری نکنیم که دوستان ما به خاطر خواسته‌های ما به دردسر و زحمت بیفتند.
- ★ اگر خطایی از دوستان دیدیم، عیب‌جویی نکنیم؛ بلکه با رفتار محبت‌آمیز و در خلوت به او تذکر دهیم.
- ★ اگر دوستان کار اشتباهی انجام داده است و عذر می‌خواهد، او را ببخشیم.
- ★ بایکدیگر با احترام برخورد کنیم و بیش از حد شوخی نکنیم.
- ★ در مسائل و مشکلات با هم احساس همدردی و خیرخواهی داشته باشیم و به هم کمک کنیم.

هر چیزی حد و مرزی دارد. دوستی‌ها هم حد و مرز مشخصی دارند که اگر از حد خود خارج شوند، مشکلاتی به وجود می‌آورند. گاهی ممکن است بعضی از دوستان خیلی به هم وابسته بشوند؛ به طوری که اگر حتی یک روز همدیگر را نبینند، ناراحت شوند. این نوع وابستگی زیاد از حد به دوست، آرامش روانی افراد را برهم می‌زند. پس باید از دوستی‌های افراطی پرهیز کرد.

درباره‌ی موقعیت ۲ در کاربرگه‌ی ۱، گفت‌وگو کنید.

گاهی در روابط با دوستان یا حتی بزرگ‌ترها، موقعیت‌هایی پیش می‌آید که افراد از ما درخواست‌های نابجایی دارند. در این موارد ما با اینکه میل نداریم خواسته‌ی آنها را بپذیریم برای ما خیلی سخت است که به آنها «نه» بگوییم. ممکن است احساس کنیم که با نه گفتن، آنها از دست ما ناراحت می‌شوند یا از اینکه نظر واقعی‌مان را بگوییم خجالت بکشیم. گاهی هم تصور می‌کنیم که اگر به آنها «نه» بگوییم، ما را مسخره می‌کنند یا فکر می‌کنند ما بچه هستیم.

به این مثال توجه کنید :

رضا و مجید در خانه‌ی احسان رفته‌اند و از او می‌خواهند که همراهشان به پارک برود تا با هم بازی کنند. احسان می‌گوید : مادرم برای خرید از خانه بیرون رفته و از من خواسته است تا مواظب برادر کوچکم باشم. دوستان احسان باز هم اصرار می‌کنند و حتی به او می‌گویند : خوب برادرت را هم به پارک بیاور. اما احسان قاطعانه و محترمانه می‌گوید : نه بچه‌ها، دلم می‌خواهد با شما بازی کنم ولی امروز نمی‌توانم بیایم. چون باید به حرف مادرم گوش کنم؛ ان شاء الله یک روز دیگر.

آیا شما تاکنون در موقعیت‌هایی مانند احسان قرار گرفته‌اید؟ تعریف کنید.

اگر انسان برخلاف عقیده‌ی خودش، همه‌ی خواسته‌های دیگران را قبول کند و بخواهد آنها را راضی نگه دارد، ممکن است حتی برای خود و خانواده‌اش دردسر درست کند.

- وقتی کسی از شما چیزی یا کاری را می‌خواهد که به نظر شما نادرست است، باید قاطعانه و محکم «نه» بگویید.
- از «نه» گفتن خجالت نکشید؛ اما سعی کنید محترمانه «نه» بگویید.
- اگر لازم دانستید دلیل «نه» گفتن خودتان را هم بگویید.

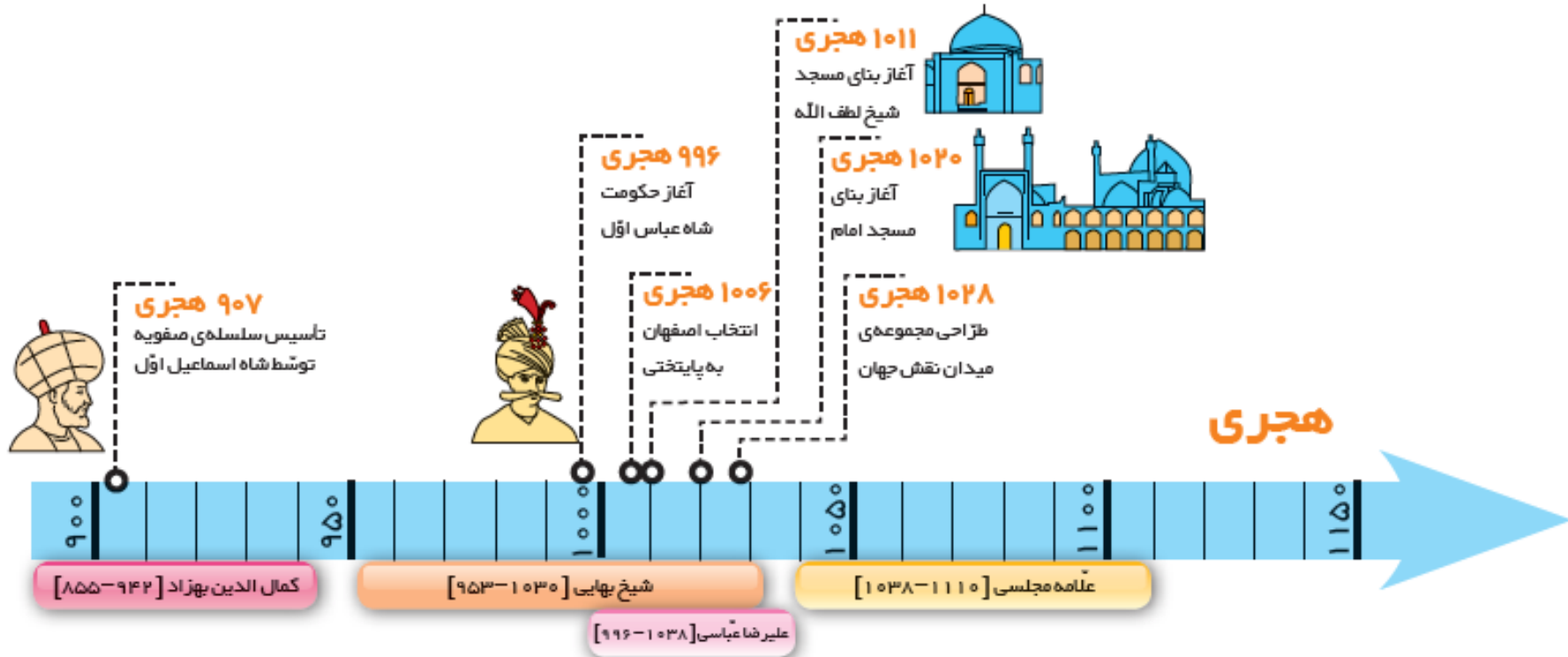

چرا فرهنگ و هنر در دوره‌ی صفویه شکوفا شد؟

تشکیل حکومت صفویه

در اوایل قرن دهم هجری، اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران نابسامان بود. حکومت قدرتمندی در کشور وجود نداشت و هر بخش آن در اختیار حکومتی بود. در چنین اوضاع آشفته‌ای شاه اسماعیل صفوی سلسله‌ی صفویه را تأسیس کرد. مشهورترین پادشاه صفوی شاه عباس اول است که اصفهان را به پایتختی انتخاب کرد. صفویان، مذهب شیعه را مذهب رسمی کشور اعلام کردند. آنها از عالمان دینی و مراسم مذهبی حمایت می‌کردند و به ساختن مساجد علاقه‌مند بودند.

عصر صفویه، عصر شکوفایی دانش و معماری هنر در ایران است. بسیاری از دانشمندان، نویسندگان و هنرمندان در این دوره ظهور کردند.

این موارد را به طور تقریبی با علامت ✖ روی خط زمان نشان دهید.

★ تأسیس سلسله‌ی صفویه (در سال ۹۰۷ هجری)

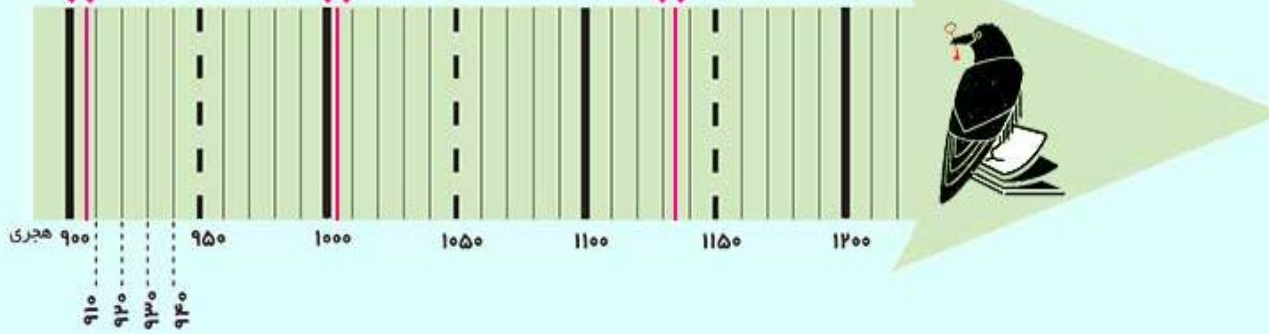
★ انتخاب اصفهان به پایتختی صفویه (در سال ۱۰۰۶ هجری)

★ سقوط سلسله‌ی صفویه (در سال ۱۱۳۵ هجری)

تأسیس سلسله صفویه ✖

انتخاب اصفهان به پایتختی صفویه ✖

سقوط سلسله صفویه ✖

فعالیت ۱

کاربرگهی شماره‌ی ۱۴ را انجام دهید.

گسترش هنر و معماری در دوره‌ی صفویه

کاروانسرای شاه عباسی، سمنان

حکومت قدرتمند و یکپارچه

صفویان توانستند مخالفان خود را در داخل کشور سرکوب کنند. آنها با دشمنان قدرتمند خود مانند عثمانی‌ها در غرب و ازبکان در شرق نیز جنگیدند و پیروزی‌هایی به دست آوردند. بدین ترتیب آنها حکومتی قدرتمند و یکپارچه به وجود آوردند.

رونق تجارت

در دوره‌ی صفویه، تجارت و داد و ستد رونق زیادی پیدا کرد. کالاهای صادراتی مهم ایران در آن زمان، ابریشم و پارچه‌های زربفت و سنگ‌های قیمتی و خشکبار بود که هم از راه خشکی با کاروان‌ها و هم از راه دریا با کشتی به کشورهای دیگر فرستاده می‌شد. از این تجارت، ثروت و درآمد خوبی به دست می‌آمد.

برقراری امنیت در راه‌ها و شهرها

حکومت صفویه، به ساختن راه‌ها و کاروانسراها اهمیت زیادی می‌داد. کاروانسراها محلّ استراحت و تأمین آذوقه‌ی مسافران و چهارپایانی بود که راه‌های طولانی را از شهری به شهری دیگر طی می‌کردند. صفویان امنیت را در راه‌ها و شهرها برقرار کردند و همین امنیت باعث می‌شد کاروان‌ها با آسودگی سفر کنند.

حمایت از هنرمندان

حاکمان صفوی به‌ویژه شاه عباس از هنرمندان و صنعتگران و دانشمندان حمایت می‌کردند. آنها برای ساختن بناهای باشکوه، پول زیادی خرج می‌کردند. شاهان صفوی مانند سایر شاهان ثروتمند بودند. آنها زمین‌های زیادی را در کشور به ملک شخصی خود درآورده بودند. درآمد حکومت و مخارج شاه و درباریان از راه مالیات‌هایی که از ولایات می‌گرفتند، تأمین می‌شد. کشاورزان، بازرگانان و صنعتگران و همه‌ی مردم مجبور بودند بخشی از درآمد خود را به مأموران حکومت بدهند.

